

Тетяна БІЛОУС,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності «Практична психологія»
Національного авіаційного університету, м. Київ
Катерина ПАВЛЕНОК,
доктор філософії (PhD) з психології, доцент
кафедри педагогіки та психології професійної освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ЦІННІСНА СКЛАДОВА У СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Спочатку розглянемо основне поняття, пов'язане з ціннісною сферою особистості. Термін «цінності» був вперше введений у наукове використання в 1860-х роках XIX століття, а в початку XX століття з'явилася нова наукова теорія, відома як «Аксіологія» або «Теорія цінностей».

Цінності є неможливо відокремлюваною характеристикою, однією з форм взаємодії людини зі своїм оточенням. Вони відображають особисту суб'єктивну зацікавленість у сприйнятті інших людей, а також об'єктів, явищ, процесів, і відображають ставлення до різних видів діяльності та шляхів досягнення результатів. Різні аспекти поняття цінностей висвітлені в поглядах дослідників, які розглядають цінності як:

- здатність задовольняти потреби та інтереси особистості.
- особливе значення речей, явищ, процесів, ідей для життєдіяльності особи, її потреб і інтересів.
- форму виявлення життєвих стратегій особистості і так далі.
- специфічне утворення свідомості, особлива індивідуальна реальність, яка полягає у її підвищеній значимості для особи, яка її переживає.
- об'єктивно-суб'єктивні відносини між об'єктами оточення та людськими потребами, які формуються у соціально-історичній практиці.
- об'єкти, що мають корисність для людини та мають певне значення для неї.

Науковці в основному виділяють таку важливу рису цінностей, як їх значимість. При цьому цінності набувають значимості, якщо розглядати їх як феномен людського існування, взаємозв'язаний з діяльністю та її результатами. Цінності виступають ядром мотиваційної сфери особистості, одним з основних регуляторів вибору професійної орієнтації особистістю, в якій реалізуються її життєві смисли. Висновки, отримані в результаті проведеного аналізу, дають можливість зробити висновок, що особистісні цінності та ціннісні орієнтації є основним елементом професійно-ціннісної сфери особистості психолога.

Проблему формування ціннісних орієнтацій у майбутніх психологів досліджували такі вчені, як Т. Кадикова, Т. Тітова, А. Фурман, Н. Шахова та інші. Так, Т. Кадикова [1], вивчаючи динаміку ціннісних орієнтацій студентів-психологів, встановила ієрархію цінностей в межах різних часових параметрів (минуле, теперішнє, майбутнє). Проте, вона не надала власного визначення ціннісних орієнтацій та їх специфіки у студентів-психологів. Більш успішним в цьому плані є підхід Т. Тітової, яка не лише визначила ціннісні орієнтації особистості, але й виділила провідну категорію, що розкриває індивідуальну неповторність ціннісної сфери майбутніх психологів: високий рівень усвідомленості та осмисленості, який забезпечує гармонійну, узгоджену та дієву систему ціннісних орієнтацій. А. Фурман, розглядаючи ціннісні орієнтації як психосемантичні форми, вказує, що вони формуються у майбутніх психологів на перетині потребово-мотиваційної, діяльнісно-операційної, ціннісно-сміслової та ціннісно-орієнтаційної сфер і є найбільш впливовим чинником у формуванні соціально і духовно зрілих особистостей [2].

Під час дослідження ціннісної сфери майбутніх психологів, Н. Шахова визначила параметри різних компонентів ціннісно-сміслової сфери, таких як ціннісно-смісловий, мотиваційний, спів організуючий і компонент прийняття рішень. Проте, дослідники майже не звертають уваги на ціннісну складову формування особистості майбутніх практичних психологів, що ускладнює уявлення про їх цілісну інтегральну характеристику [3].

О. Бондаренко виділив чотири взаємопов'язані аспекти в професійній підготовці майбутніх практичних психологів: відбір кандидатів, практична модель спеціаліста, зміст навчання та професійна ідентифікація. Н. Чепелева розробила систему підготовки, що охоплює світоглядний, професійний та особистісний рівні. Вчені також виокремлюють якості практичного психолога, такі як альтруїзм, мотивація, співпраця та позитивний результат. Дослідження Н. Іванцової показали, що професійна спрямованість майбутнього практичного психолога характеризується домінуванням професійних мотивів та позитивним ставленням до оволодіння психологічними знаннями [4, с.134].

Загалом, робота практичного психолога є соціальною активністю, де психолог втілює свої уявлення про цінність людини у власних словах та діях, спрямованих на допомогу іншим людям. Важливою є спрямованість психолога, де інші люди займають центральне місце у системі його цінностей. Це впливає на здатність глибоко зрозуміти інших людей та побудувати з ними професійні взаємини [5, с. 15-17].

Згідно з О. Водолазською, окрім особистісних якостей, таких як саморегуляція, цілепокладання, творча активність та рефлексія, система якостей практичного психолога також включає ціннісні орієнтації, які суттєво впливають на основи його професійної діяльності [6].

Як зауважує О. Ямницький, професійна діяльність практичного психолога є особливим видом соціальної активності, де уявлення про цінність людини стають конкретними і персоналізуються у словах та діях, спрямованих на допомогу іншим людям. Орієнтація психолога на цінності іншої людини передбачає розуміння власних можливостей як механізму впливу на інших, заснованого на професійному обов'язку і відповідальності за свої професійні дії [7; 8; 9].

Заслуговує на увагу погляд сучасних українських дослідників, які розглядають ціннісні орієнтації практичного психолога як складову частину ціннісно-сислової структури його особистості (Х. Дмитерко-Карабин, Т. Тітова, А. Фурман та інші). Згідно з дослідженнями, особливості ціннісно-сислової сфери практичного психолога, за Т. Тітовою, виявляються через взаємозв'язок між ціннісними орієнтаціями, часовою перспективою та свідомою саморегуляцією особистості. Ціннісні орієнтації, які входять до структури ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів, повинні бути високоусвідомленими та осмисленими. Тільки за таких умов, як стверджує Т. Тітова, система ціннісних орієнтацій буде гармонійною, узгодженою та ефективною [10].

Узагальнюючи сказане, варто зазначити, що ціннісні орієнтації відіграють важливу роль у регулюванні професійної діяльності практичного психолога, є одним з ключових аспектів його особистісного формування і впливають на формування потреб та мотивації, емоційно-вольової сфери та готовності особистості до подолання труднощів, зокрема у професійному контексті. Ціннісні орієнтації стають регуляторами, які орієнтують і підпорядковують дії практичного психолога в системі його особистості. Протягом професійного розвитку психолога ієрархія цінностей зазначеної сфери може змінюватися під впливом різних факторів, відображаючи постійний процес розвитку особистості і виконуючи раціоналізаційну та регулятивну функції. Ціннісні орієнтації і професійні цінності мають вирішальне значення для досягнення високої якості та продуктивності в роботі практичного психолога, а також для його стійкого, відповідального та професійного ставлення до професійної справи. Сформовані ціннісні та професійні орієнтації сприяють професійно-особистісному розвитку практичного психолога і відіграють стратегічну роль у його подальшій професійній діяльності [5, с. 15-17].

Список використаної літератури:

1. Кадикова Т.А. особливості динаміки ціннісних орієнтацій студентів-психологів: автореф. дис ... канд. психол. наук: 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології». Одеса., 2002. 17с.

2. Фурман А.А. Ціннісно-орієнтаційні чинники особистісного розвитку майбутніх психологів общества : Автореф. дис канд. психолнаук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Одеса, 2009. 22с.

3. Шахова Н.Є. Теоретичні аспекти дослідження ціннісних орієнтацій особистості. Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського. №3-4. 2013. С.102-109.

4. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості. Харків : Фоліо, 1996. 237 с.

5. Бодалев А.А. Акмеология. 2004. № 1. С. 15-17.

6. Водолазская О.О. Субъективность как одна из детерминант профессионального становления психолога. Наука і освіта. 2006. №5-6. С.24-26.

7. Ямницький О.В. Ціннісні орієнтації в життєдіяльності особистості. Науковий вісник ПНПУ імені К.Д. Ушинського. 2013. № 7-8. С.116-121.

8. Ямницький О.В. Професійно-ціннісні орієнтації практичних психологів як категорії психології. Актуальні проблеми дошкільної та вищої освіти. Варшава: вид-во «Diamond trading tour», 2014. С.158-160.

9. Ямницький О.В. Роль суб'єктної активності в процесі становлення професійно- ціннісних орієнтацій майбутнього практичного психолога. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Серія «Психологія». 2014. Т.19. Вип. 4 (34). С.88-93.

10. Тітова Т.Є. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів у процесі професійної підготовки: Дис...канд. психол.наук 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». К., 2012. 200 с.

Ірина БОРСОЛЮК,

*здобувачка PhD третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ*

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Цифрова компетентність закладів вищої освіти є однією з восьми ключових компетентностей для навчання впродовж життя (key competences for lifelong learning), яка передбачає впевнене, критичне та відповідальне використання цифрових технологій для навчання, роботи, професійної взаємодії. В епоху цифрового розвитку суспільства наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі є одним з інструментів забезпечення успіху освітньої системи. Тому професійний розвиток педагога сьогодення тісно пов'язаний з інноваційними методами викладання, які дедалі більше ґрунтуються на ефективному та продуктивному використанні цифрових технологій. Це потребує постійного підвищення фахового рівня та розвитку цифрової компетентності, оскільки забезпечення